Asia: Joutensuon tuuli- ja aurinkovoimaosayleiskaavan kaavaluonnos, Pudasjärvi

Pudasjärven kaupunki
kirjaamo@pudasjarvi.fi.

Lausunto

1 Johdanto

VSB Uusiutuva Energia Oy Suomi suunnittelee Pudasjärvelle Joutensuon alueelle tuuli- ja aurinkovoimahanketta. Hankealueen laajuus on 7550 ha. Suunnitteluvaihtoehdot sisältävät joko 46 tai 32 tuulivoimalaa, aurinkovoimalan (alue 131 ha) sekä yhden tai kaksi sähkönsiirtoasemaa. Hankkeen sähkönsiirron osalta tarkastellaan kahta erillistä vaihtoehtoa 400 + 110 kV voimajohtona (n. 50 km) Fingrid Oyj:n suunnitteilla olevalle Ponteman sähköasemalle. Tämä lausunto on samansisältöinen kuin Luonnonvarakeskuksen hankkeen YVA-selostuksesta antama lausunto.

2 Lausunto

Pyydettynä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke keskittyy poronhoitoon ja Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin.

Joutensuon aurinko- ja tuulivoiman suunnittelualueet sijoittuvat Pintamon paliskuntaan rajautuen lännessä Pudasjärven paliskuntaan. Hankkeen ulkoisen sähkönsiirron vaihtoehdot sijoittuisivat molempien paliskuntien alueille. Hankkeen vaikutukset kohdistuvan poronhoitoon kuitenkin niin, että selvä pääosa vaikutuksista tulisi olemaan Pintamon paliskunnassa.

Poronhoidolle merkittävimmistä vaikutuksista nostettiin Joutensuon tuuli- ja aurinkovoimahankkeen YVA-selostuksessa esille hankkeen rakennusaikaiset vaikutukset porojen vasoma-aikaan sekä porojen laidunkiertoon mm. mahdollisten vasamenetysten ja lisääntyvän porokolaririskin vuoksi. Tuulivoimaloiden toiminnan aikana hankealueella olevien laidunalueiden käytön arvioitiin voivan vähentyä ja porojen laidunkierron voivan ohjautua kauemmas tuulivoima-alueesta. Molemmissa hankevaihtoehdoissa poronhoidon kustannusten ja porojen hoitotyön määrän arvioitiin kasvavan, ja osan laidunalueisiin kohdistuvista vaikutuksista arvioitiin heijastuvan myös porojen tuottavuuteen. Useimpien arvioitujen osa-alueiden vaikutukset poronhoitoon arvioitiin olevan suuria.

Sähkönsiirron osalta merkittävimpien vaikutusten arvioitiin liittyvän rakentamisen ajoittumiseen porojen vasoma-aikaan, koska siirtolinja sijoittuu keskeisille kevät- ja kesälaitumille. Rakennusvaiheen jälkeen sähkönsiirron vaikutukset porojen laidunten käyttöön, poronhoitotyöhön tai sosiaalisiin tekijöihin arvioitiin korkeintaan vähäisen kielteisiksi. Yhteisvaikutusten Joutensuon hankkeen ja muun maankäytönhankkeiden kanssa arvioitiin olevan merkitykseltään suuria Pintamon paliskunnan poronhoitoon. Sen sijaan Pudasjärven paliskunnalle ei arvioitu hankkeesta syntyvän suoria yhteisvaikutuksia.

Poronhoitoon kohdistuvien haitallisten vaikutusten lieventämiseksi ehdotettiin voimaloiden sijoittamista poroille tärkeimmistä alueista etäämmälle ja myös metsäisen käytävän leventämistä Puolangan tiehen nähden. Myös rakennusajan vaiheistamisella nähtiin olevan merkittäviä lieventäviä vaikutuksia poronhoitoon kohdistuviin haittoihin. Näiden ohella haittojen kompensointia poronhoidolle esitettiin. Tuulivoimahankkeen poronhoitovaikutusten seurantaa varten ehdotettiin voitavan perustaa työryhmä, johon kuuluu mm. paliskunnan jäseniä, tuulivoimayhtiön edustajia ja edustaja Paliskuntain yhdistyksestä. Ryhmän tavoitteeksi esitettiin vuoropuhelun kehittäminen ja ylläpitäminen paliskunnan ja tuulivoimayhtiön välillä. Ryhmä tehtävänä olisi myös suunnitella ja toteuttaa seurantaohjelma siitä hankkeen vaikutusten seuraamiseksi porojen laidunten käyttöön, poronhoitotyöhön ja poroelinkeinon kannattavuuteen.

Luken arvio poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten arvioinnista YVA-selostuksessa

Luke katsoo, että Joutensuon tuuli- ja aurinkovoimahankkeen YVA-prosessissa poronhoitoon kohdistuva vaikutusarviointi on pääpiirteissään tehty kohtuullisen kattavasti ja monipuolisesti. Saatavilla olevaa tutkimustietoa tuulivoimarakentamisen vaikutuksista poronhoitoon on koottu ja referoitu melko laajasti. Myös erilaisia paikkatieto- ja muita aineistoja poronhoidosta on koottu ja hyödynnetty, samalla kun hankealueen paliskunnille on pidetty kaksi neuvottelutilaisuutta, joissa tietoja paliskunnan poronhoidosta, laitumista ja rakenteista on koottu ja täydennetty. Poronhoitoon mahdollisesti kohdistuvien vaikutusten kaikki osa-alueet on arvioinnissa käyty läpi ja niihin kohdistuvat mahdolliset vaikutukset kuvattu varsin monipuolisesti. Tämän perusteella hankkeen vaikutukset poronhoitoon on arvioitu suuriksi tärkeimpien vaikutuskokonaisuuksien osalta. Myös hankkeen yhteisvaikutuksia muiden tuulipuistojen ja maankäytön kanssa on arvioitu karttaesityksinä ja sanallisesti mello monipuolisesti ja arvioitu näiden yhteisvaikutusten olevan suuria. YVA-selostuksessa on myös ehdotettu keinoja vaikutusten lieventämiseksi. Aiheutuvien vaikutusten seuraamiseksi ja toteamiseksi ehdotetaan perustettavan erillistä seurantaryhmää.

Vaikka Joutensuon tuuli- ja aurinkovoimahankkeen erillis- ja yhteisvaikutukset poronhoitoon on arvioitu pääosaltaan suuriksi, Luke katsoo, että ne voivat joiltain osin olla kuitenkin aliarvioita todennäköisistä vaikutuksista poronhoitoon. Tehdyssä YVA-arvioinnissa porojen laidunnukseen kohdistuvan voimakkaan häiriövaikutuksen on katsottu ulottuvan 0,5 km:n etäisyydelle voimaloista ja lievän häiriövaikutuksen 1,0 km:n etäisyydelle voimaloista. Tämän lisäksi lievän vaikutuksen on arvioitu ulottuvan 5,0 kilometriin niillä alueilla, jonne voimalat näkyvät. Luken Windlife Poro-hankkeessa saamien alustavien tulosten perusteella suhteellisen tasaisessa ja osin melko avoimessa maisemarakenteessa sijaitsevat laajat tuulivoima-alueet, joissa on paljon voimaloita, vähentävät porojen laidunnusta sekä avoimilla että peitteisillä laidunalueilla laajemmalla alueella kuin arvioinnissa käytetty kilometrin häiriövyöhyke. Näiden alustavien tulosten perusteella porot myös näyttävät tällöin siirtyvän selvästi kauemmas kuin kilometrin etäisyydelle voimaloista samalla kun niiden vuodenaikainen laidunkierto tuulivoima-alueiden kautta ja niiden läheisyydessä estyy, heikkenee tai muuttuu. Suunniteltua Joutensuon tuulivoimahanketta voidaan myös pitää poronhoidon kannalta niin mittavana hankkeena, sillä on laaja-alaisia haitallisia vaikutuksia poronhoitoon.

Näiden haitallisten vaikutusten merkittävyyttä lisää erityisesti olemassa oleva Tolpanvaaran tuulivoima-alue ja sen laajennus. Luke näkee hyväksi, että hankkeen jatkosuunnittelussa on esitetty toimenpiteitä mm. voimaloiden sijoittamiseksi ja riittävien metsäisten suojakaistojen jättämiseksi puiston ympärille. Luke korostaa kuitenkin sitä, että voimaloiden sijoittelun ohella myös niiden määrä vaikuttaa niiden haittojen suuruuteen, joita tuulivoima-alueesta aiheutuu poronhoidolle. Luke pitää erittäin tärkeänä, että hankkeen edetessä mahdolliseen jatkosuunnitteluun voimaloiden määrästä ja sijainnista sekä niiden ympärillä olevista suojakaistoista neuvotellaan alueen paliskuntien kanssa ja paliskuntien toiveet ja näkemykset huomioidaan aidosti jatkosuunnittelussa. Samalla Luke pitää erittäin tärkeänä, että hankkeen suunnittelun mahdollisesti jatkuessa YVA-selostuksessa ehdotettu työryhmä poronhoitoon kohdistuvien haittojen seuraamiseksi ja arvioimiseksi perustetaan.

Luontovaikutukset

Joutensuon YVA-selostuksessa hankkeen luontovaikutuksia arvioidaan pääosin vähäisiksi tai kohtalaisiksi, mutta arvioinnin perusteella hankkeeseen liittyy epävarmuuksia ja vaikutuksia, jotka puoltavat varovaisuusperiaatteen soveltamista erityisesti vaihtoehdon VE1 osalta. Hankkeessa esitetyt lieventämistoimet vähentävät osaa haitallisista vaikutuksista, mutta eivät poista niitä kokonaan. Vaikutusten vähentämisen kannalta keskeisin toimenpide olisi hankkeen laajuuden pienentäminen (VE2) sekä luontoarvoiltaan herkimpien alueiden selkeä huomioiminen. Lisäksi hankealueella todettu majavaesiintymän laji pitäisi varmistaa ja esiintymä tarvittaessa huomioida.

Linnusto

Hankealueella on tunnistettu linnustollisesti arvokkaita alueita. Hankealueella pesii suojelullisesti merkittäviä lajeja, kuten kaakkuri, metsähanhi, sääksi sekä useita petolintu- ja pöllölajeja. Erityisen merkittäviä ovat Joutensuo-Varpusuon sekä Rytisuon linnustollisesti arvokkaat suoalueet. Vaikka YVA:ssa vaikutuksia pidetään pääosin kohtalaisina, hankkeen vaikutukset kohdistuvat juuri arvokkaimpaan kosteikko- ja petolintulajistoon. Lisäksi Olvassuon Natura-alueen linnustoon kohdistuu vaihtoehdossa VE1 arvioinnin mukaan haitallinen vaikutus. Natura-alueiden petolintuihin kohdistuvat vaikutukset voivat yhteisvaikutusten osalta olla suuria. Erityisen häiriöherkkiä lajeja ovat maakotka, kaakkuri, metsähanhi ja sääksi. Linnustovaikutuksia voidaan lieventää sijoittamalla voimalat riittävän etäälle arvokkaista suoalueista, petolintujen pesäpaikoista ja tärkeimmistä lentoreiteistä sekä rajoittamalla rakentamista pesimäaikana. Lintualueiden läheisyydessä tulisi harkita voimaloiden siirtämistä tai niiden määrän vähentämistä. Törmäysriskiä voimaloihin tulisi vähentää maalaamalla voimaloiden rungot huomiota herättävästi ja merkitsemällä voimalinjajohdot linnustollisesti arvokkaiden alueiden lähistöllä.

Metsäpeura

Hankealue sijoittuu poronhoitoalueelle. Eteläinen sähkösiirtovaihtoehto ulottuu kuitenkin myös poronhoitoalueen eteläpuolelle alueille, joilla tiedetään olevan merkitystä metsäpeuran kesäaikaisina elinympäristöinä ja rakentamisen arvioidaan aiheuttavan riskin vasomisalueiden häiriintymiselle. Vaikka vaikutusten arvioidaan käytön aikana lievenevän, hanke lisää alueen häiriötekijöitä ja voi muuttaa metsäpeurojen alueiden käyttöä sekä liikkumista ja niihin kohdistuvaa saalistuspainetta.

Vaikutuksia tulee tarkastella myös osana laajempaa tuulivoimarakentamisen kokonaisuutta. Metsäpeuraan kohdistuvien vaikutusten lieventämiseksi rakentaminen tulisi ajoittaa vasomisajan ulkopuolelle, ja voimajohtoreittien sekä uusien tieyhteyksien sijoittamisessa tulisi välttää keskeisiä liikkumis- ja vasomisalueita. Lisäksi hankkeen yhteisvaikutuksia muiden alueen energia- ja infrastruktuurihankkeiden kanssa tulisi tarkastella nykyistä perusteellisemmin.

Sudet

Joutensuon tuuli- ja aurinkovoimahankkeen merkittävimmät susivaikutukset liittyvät suunniteltuun sähkönsiirtoreittiin, jonka eteläosa sijoittuu alueelle, jolle on useina vuosina sijoittunut susireviiri keskeisiltä osin (viimeksi Pahkavaaran reviiri kanta-arviossa 2025). YVA-selostuksen mukaan susien ydinreviirin tarkkaa sijaintia ei tunneta, mutta mikäli ydinalue sijaitsee voimajohdon rakentamisen vaikutusalueella, rakentamisesta aiheutuva melu, lisääntynyt ihmistoiminta ja pitkäkestoinen häiriö voivat heikentää lisääntymis- ja levähdysalueiden käyttöä sekä kasvattaa pentukuolleisuuden riskiä. Vaikutukset voivat tällaisessa tilanteessa olla paikallisesti merkittäviä.

Vaikka hankkeen varsinaisen tuulivoima-alueen vaikutukset suurpedoille arvioidaan pääosin vähäisiksi, sähkönsiirron osalta epävarmuus on huomattavaa suden osalta. YVA-selostuksessa todetaan myös, että muiden alueelle suunniteltujen hankkeiden kanssa susiin kohdistuvat häiriövaikutukset voivat kumuloitua, jolloin laajoja alueita altistuu samanaikaisesti ihmistoiminnalle ja rakentamiselle. Vaikutusten lieventämiseksi voimajohdon rakentaminen tulisi ajoittaa susien lisääntymiskauden ulkopuolelle. Varovaisuusperiaatteen näkökulmasta susivaikutuksiin liittyvä epävarmuus on merkittävä, minkä vuoksi hankkeen jatkosuunnittelussa on tarpeen arvioida yhteisvaikutukset muiden alueen energia- ja infrastruktuurihankkeiden kanssa ennen lopullisia ratkaisuja.

Suojelualueet

Natura-alueita sijaitsee aivan hankkeen vaikutuspiirissä. Erityisesti alueen linnustoon kohdistuu vaikutus vaihtoehdossa VE1. Lisäksi sähkönsiirtoreitit sijoittuvat lähelle Olvassuon Natura-aluetta. Vaikka vaikutuksia pidetään osin lievennettävissä olevina, Natura-alueiden suojelutavoitteiden näkökulmasta vaikutukset eivät ole kaikilta osin vähäisiä. Suojelualueiden osalta haittoja voidaan vähentää kasvattamalla suojaetäisyyksiä Natura-alueisiin ja turvaamalla niiden ekologinen toimivuus myös rakentamisen jälkeen. Lisäksi hankerakenteiden sijoittuminen arvoluokkaan neljä kuuluville suoluontokohteille 82 ja 85 ei ole suotavaa.

Ekologiset yhteydet

Hanke sijoittuu maakunnallisesti tärkeälle ekologiselle yhteydelle ja osin ekologisten yhteyksien ydinalueelle. YVA:ssa tuulivoima-alueen vaikutukset arvioidaan vähäisiksi, mutta samalla todetaan arviointiin liittyvän huomattavaa epävarmuutta. Erityisesti sähkönsiirron vaikutukset arvioidaan kohtalaisiksi. Voimajohtokäytävä heikentää metsäisten yhteyksien jatkuvuutta ja voi vaikeuttaa liito-oravan sekä muiden metsälajien liikkumista Natura-alueiden välillä. Lisäksi hankkeen ja muiden suunniteltujen energiahankkeiden yhteisvaikutukset voivat pitkällä aikavälillä lisätä elinympäristöjen pirstoutumista.

Ekologisten yhteyksien säilyttämiseksi tulee välttää laajojen avoimien käytävien muodostumista, säilyttää riittävän leveitä metsäisiä yhteysalueita sekä toteuttaa puustoisia ekologisia käytäviä erityisesti Natura-alueiden välisillä yhteyksillä. Koska ekologisiin yhteyksiin kohdistuvien vaikutusten arviointiin liittyy merkittävää epävarmuutta, varovaisuusperiaatteen soveltaminen on perusteltua.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luke katsoo, että Joutensuon tuuli- ja aurinkovoimahankkeen YVA-prosessissa poronhoitoon kohdistuva vaikutusarviointi on pääpiirteissään tehty kohtuullisen kattavasti ja monipuolisesti. Tehdyssä YVA-arvioinnissa hankkeen erillis- ja yhteisvaikutukset poronhoitoon on arvioitu suuriksi tärkeimpien vaikutuskokonaisuuksien osalta. Tästä huolimatta Luke katsoo, että hankkeen mittavuuden vuoksi kyseiset vaikutusarviot poronhoitoon voivat olla joiltain osin aliarvioita hankkeen todennäköisistä vaikutuksista poronhoitoon. Tämän vuoksi Luke pitää erittäin tärkeänä, että hankkeen edetessä mahdolliseen jatkosuunnitteluun, voimaloiden määrästä ja sijainnista sekä niiden ympärillä olevista suojakaistoista neuvotellaan alueen paliskuntien kanssa ja paliskuntien toiveet ja näkemykset huomioidaan aidosti jatkosuunnittelussa. Samalla Luke pitää erittäin tärkeänä, että suunnittelun mahdollisesti jatkuessa YVA-selostuksessa ehdotettu työryhmä poronhoitoon kohdistuvien haittojen seuraamiseksi ja arvioimiseksi perustetaan. Muilta osin Luke tuo esille, että hankkeen vaikutukset eivät kohdistu pelkästään tavanomaiseen talousmetsäluontoon, vaan useisiin alueellisesti ja valtakunnallisesti merkittäviin linnusto-, suo- ja ekologisiin arvoihin. Hankealueella on arvokkaita luontokohteita, jotka tulisi pyrkiä huomioimaan. Erityisesti vaikutuksia on alueen linnustoon, metsäpeuran elinympäristöihin sekä ekologisiin yhteyksiin. Näiden tekijöiden vuoksi erityisesti laajemman toteutusvaihtoehdon VE1 ympäristövaikutuksia voidaan pitää luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta merkittävinä, eikä hankkeen vaikutuksia voida kokonaisuudessaan pitää vähäisinä. Kokonaisuutena haitallisia vaikutuksia voidaan lieventää, mutta erityisesti linnustoon, metsäpeuraan, Natura-alueisiin ja ekologisiin yhteyksiin kohdistuvia vaikutuksia ei voida täysin poistaa teknisillä tai suunnittelullisilla ratkaisuilla. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti hankevaihtoehto VE2 olisi parempi ja ekologisia yhteyksiä tulisi vahvistaa jatkosuunnittelussa.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 07.10.2026 klo 12:25:05.

Lausunnon valmistelija(t):
Saara Kattainen
Esa Huhta, Jouko Kumpula

Liitteet:

Tiedoksi: